СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК L. Ч. 266. Джерзі Сити, Н. Дж., вівторок, 29-го грудня 1942. — No. 266. Jersey City, N. J., Tuesday, December 29, 1942. VOL. L.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свобода": BErgen 4-0237. 4-0807 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE

ПАЙКУВАННЯ СУШЕНИХ І В ПУШКАХ ХАРЧЕВИХ ПРОДУКТІВ

ВАШИНГТОН. — Харчевий адміністратор Клод Викард через радіо минулої неділі заявив, що з першим лютого н. р. буде впроваджене пайкування всіх харчевих продуктів в пушках, шкляних слоїках, як теж тих, що сушені. Бо тих продуктів у великій мірі потребують збройні сили Америки, тому, що їх можлегко перевозити. На основі пайкування на кожну особу в Америці припаде тих продуктів по 33 фунтів річно. В передвоєнних роках припадало по 46 фунтів річно. Перед пайкуванням на певний час продаж тих продуктів буде цілковито спинена, щоб дати можливість крамарям наповнити свої полиці. Опісля наступить продажа на пайкові картки.

СПОСІБ ПРОДАЖІ ХАРЧІВ НА КАРТКИ.

ВАШИНГТОН. — Голова заряду цін, Ліон Гендерсон, заявив, що продажа сушених і пушкових продуктів на картки відбуватиметься дещо інакше, ніж продажа цукру, або кави. Коли ходило про цукор і каву, то там було виразно зазначено рід продукту. Але в пушкових продуктах нема на пайкових картках зазначено родів. Є лише зазначені точки. Кожна точка відповідатиме скількости ріжних пушкових продуктів. І коли господиня не зможе дістати одного продукта, то вона зможе взяти другий, третій і д. д. Гендерсон також говорив, що при одержанні пайкових карточок всі люди мусітимуть зазначити скільки резервів вони вдома мають і ті резерви будуть відраховані від їх пайкових карточок. Всі спрепаровані вдома харчові продукти, чи то в пушках, чи слоїках, чи сушені, не треба буде зголошувати і вони не будуть відраховані від пайкових карточок.

ПОСАДНИК ПРО БОРОТЬБУ З ІНФЛЯЦІЄЮ.

НЮ ЙОРК. — В часі своєї [illegible] надачі посадник Ля Гвардія заявив, що федеральні власти мусять гостріше взятись до боротьби з інфляцією, бо ціни постійно скачуть вгору і все дорожіє. Він казав, що хоч серед певних кол є огірчення на політику уряду, але того огірчення не треба брати під увагу, коли хочемо виграти війну з інфляцією. Уряд мусить повзяти найгостріші міри, щоби інфляцію спинити, інакше вона доведе всіх до руїни.

ПОВОРОТ З СВЯТ.

НЮ ЙОРК. — Нюйорські залізничі стації були так завалені людьми минулої неділі вечором, як ніколи в цілій їх історії. Це вертали люди, а найбільше вояки, з святочних ферій назад до армії, чи домів. Вони вбільшости везли зо собою ріжні пакунки, що уявляли собою святочні дарунки. Свято Різдва по цілій Америці відбуто в найкращім порядку і хоч може не в такім радіснім настрою, як минулих років, проте не у великім смутку. Президент Рузвелт заявив, що годі тих Свят називати веселими, бо багато наших найдорожчих осіб кервавиться нині в боєвих лініях, та всетаки ті Свята можуть бути настільки радісні, що вороги Америки рішуче вянуть і вичерпуються з сил, в той час як Америка чимраз більше зростає в силі. Вороги мусять бути поконані, говорив президент.

ПРИБОРКУВАННЯ ДІТВОРИ.

НЮ ЙОРК. — Голова ради шкільних директорів, д-р Джан Вейд, заявив, що в нюйорських школах буде впроваджена програма, зложена з шести точок, на основі якої можна буде приборкати дещо нюйорську розгукану дітвору. В останніх часах шкільні діти нападали на учителів і учительок, побивали їх, а в однім випадку навіть одного учителя застрілили. Серед точок програми передбачено зменшення шкільних кляс і добавку нових учителів в тих школах, де є забагато учеників.

ПРИЧИНА РОЗГУКАННЯ СЕРЕД ШКІЛЬНОЇ ДІТВОРИ.

НЮ ЙОРК. — „Діточий Журнал" говорить, що причиною розгукання шкільної дітвори є це, що їх родичі, мама і батько, працюють по фабриках і не дають дитині належної опіки. Також причиною є це, що війна по родинах змінила дещо спосіб життя, і є багато таких родин, в котрих батько, або мати, працюють по ночах і зо собою мало зустрічаються. Вкінці причиною є це, що багато підрослих дітей дістає працю в ріжних заведеннях і тим стають економічно незалежні. Це розпутує в них буту і непослух.

„СКРІНО" ПО ТЕАТРАХ ДОЗВОЛЕНЕ.

НЮ ЙОРК. — Апеляційний суд в Квінс відкинув засуд проти одного власника театру, котрий управляв так зване „Скріно". Суд станув на становищі, що це не є газардова гра і вона дозволена, коли власник того підприємства не побирає за те грошей при вступі. Вслід за тим сотки театрів знов впровадять в себе ту гру. Посадник Ля Гвардія одначе перестеріг, що рішення апеляційного суду ще не означає повного дозволу управляти ту гру.

Знищення Пятьох Японських Кораблів

ВАШИНГТОН. — Департамент фльоти подав до відома, що американські бомбовики затопили біля Ґвадалканалу один японський транспортовий корабель, поємности 3,000 тон. Усіх японських кораблів в тих околицях дотепер затоплено біля 60. Зновуж біля Буни американські літаки знищили чотири японські кораблі.

ТОДЖО МАЛЮЄ ЯПОНЦЯМ ЧОРНІ ДНІ

НЮ ЙОРК. — Американські радієві стації перехопили промову японського премієра Тоджа, в котрій Тоджо перестерігав японців, що чорні дні перед ними. Війна тільки що на добре розпочалась, говорив він і противники Японії готуються на Японію ударити великою силою. Тоджо передбачав, що ворожі літаки будуть бомбардувати на масову скалю Японію, але проти того японські власти „приготовляються в день і в ночи".

АПЕЛЬ ДО ІТАЛІЙЦІВ

НЮ ЙОРК. — Уступаючий губернатор нюйорського стейту, Полеті, виголосив промову до італійського народу, в італійській мові, і закликав італійців скинути ярмо фашизму та приєднатися до Америки. Америка все була приятелем свободолюбного і миролюбного італійського народу, говорив він, і таким приятелем вона є сьогодня. Він говорив, що сам походить з італійського роду і родичі його є роджені в Італії.

СЛІДСТВО ПРОКУРАТОРА ЕЙМИНА

НЮ ЙОРК. — Прокуратор Еймин опублікував звіт зо свойого чотирорічного слідства над хабарництвом в міській управі дільниці Бруклин, як теж по тамошніх судах. За той час він розкрив чимало надужить, чимало перекупств, звязків з ракетірами і ґенґстерами, і т. п. Його слідство коштувало міліон долярів, але зате з проступників він постягав два міліони кари, так, що держава на тім ще один міліон заробила і позбулась багатьох суспільних шкідників.

Советський Наступ на Україну Продовжується з Дальшим Успіхом

МОСКВА. — Асошієйтед Прес подає, що советські війська посуваються далі в глиб України, відбиваючи нові місцевости та вбиваючи тисячі німецьких вояків. Ралф Паркер подає, що той советський наступ припадає „на 25-літню річницю заложення Української Радянської Соціялістичної Республики". Далі [illegible] успіхи є тільки вступом до [illegible] України. Верховний Совет надав теж з цеї нагоди численні відзначення тим, що займались в Україні партизанкою.

АМЕРИКАНЦІ ЗАТОПИЛИ ТРИ ВОРОЖІ КОРАБЛІ

ЛОНДОН. — Американські „Флаїнг Фортресес" атакували в Тунісі двома наворотами ворожі морські бази в Сфакс і Бізерті, при чому затопили найменше три ворожі кораблі, ушкодили два інші, як теж понищили пристані.

БОМБАРДУВАЛИ НА САМЕ РІЗДВО

З АМЕРИКАНСЬКИМИ ВІЙСЬКАМИ В КИТАЮ. — Американські летуни, слухаючи в літаках радія, що передавало з Америки коляди і побажання американським воякам, деб вони не були, літали над летунськими японськими базами в Китаю, бомбардуючи ті бази і воєнні магазини. Знову інші частини бомбардували разом з британськими летунами місцевости в середущій Бурмі та Бангкок в Тайленді.

БРИТІЙЦІ ДАЛІ НАСТУПАЮТЬ У ЛІБІЇ

КАЇРО (Єгипет). — Британська Восьма Армія не перестає гнати за відступаючими німцями і вже є віддалена від Тунісу на яких 300 миль.

БІДА З ІНФЛЯЦІЄЮ В КИТАЮ

ЧУНГКІНГ (Китай). — Ціни на товари далі підскакують вгору. Від 1937 року, себто від вибуху війни, деякі товари піднялись в ціні від 20 до 60 разів. Видано розпорядок, яким зафіксовано ціни з 30. листопаду.

РАДІ, ЩО ПОПАЛИСЬ. — Під американську головну кватиру в Орані, Альжір, підїздить трок, повний французьких жуавів, що їх захопили американці по окупації Північної Африки. Ці вояки мали відпустку на відвідини Франції, але як побачили, що в край приходять американці, вони радо зреклися відпустки, аби датися взяти в полон американцям, а потім з ними воювати проти держав Осі.

ЗАБИРАЮТЬ З УКРАЇНИ ВЖЕ Й ДІТЕЙ НА РОБОТИ ДО НІМЕЧЧИНИ

СТОКГОЛЬМ (Швеція). — Джордж Акселсон, кореспондент часопису „Ню Йорк Таймс", подає, що має певну відомість, що тепер забирають з Франції робітників уже силою на примусові роботи в Німеччині. А в Україні вживають крім сили ще й підступу. Як відомо, з України вже вивезла націстична окупаційна влада спосібне до робіт населення до Німеччини, в якій тепер працює по фабриках понад 70% чужинців. Та тепер забирає вона вже й діти. Очевидець, що розповідав американському кореспондентові про тих вивезених хлопців і дівчав з України, додав, що діти з України розповідають ріжні історії про те, як їх забирали до Німеччини. Між іншими кажеться, що одного разу в певному місті влада запросила хлопців і дівчав до місцевого театру рухомих образів на представлення, а підчас вистави театер зістав окружений членами Ґестапо, а ті, що були в театрі, заведені на залізничу стацію і запаковані до тягарових вагонів. І так опинились в Німеччині.

ЖІРО НА МІСЦІ ЗАМОРДОВАНОГО ДАРЛЯНА.

ЛОНДОН. — Вбитий молодим французом, якого імені ще досі не проголошено, адмірал Жан Дарлян, Високий Комісар для Французької Північної Африки, можливо причиниться своєю трагічною смертю до злагоди між французами в Африці й „Вільними Французами" в Лондоні, що не погоджувались з Дарляном. Можливе це тим більше, що наступником Дарляна став ґенерал Анрі Гонор Жіро, що то втік був свого часу з німецької неволі й перебував на території незанятої німцями Франції, звідки втік до Північної Африки. Він тішиться загальною повагою у французьких вояків. За ним є теж і ґенерал де Ґоль, командант „Вільних Французів". Та найважніше: його вибір вважає щасливим [illegible] ґен. Двайт Д. Айзенговер, аліянтський начальний командант у Північній Африці. Заступником Жірода став ґен. Шарль Ноґе, що теж є добрим вибором.

„СПРАВЖНЯ ВІЙНА" ЩОЙНО НАЧАЛАСЬ. . .

БЕРН (Швайцарія). — Німецьке й японське радіо передавало промову японського міністра війни, ґенерала Нідекі Тожа, що її він виголосив в японськім парляменті. Промова була звернена до цілого японського народу. Її ціль: сказати японцям, що війна буде дуже довга і дуже завзята, та що нема що думати про скору перемогу, бо Обєднані Держави щойно готуються „завдавати проти-удари" і то „незвичайно великої ваги". Промова Тожа була така „чорна", що міністер маринарки Шімеда мусів її злагоджувати ріжними цифрами про японські дотеперішні перемоги. Що ті цифри являються пересадою, можна було відразу припускати. І так воно є.

Страх перед Советами.

Замітне теж, що ґен. Тожо не оминув Советів, з якими Японія підписала умову про ненапад. Що японці надіються нападу з боку Советів, видно з того, що Тожо приобіцяв, що японські сили в Манчуко будуть ще більше скріплені. Іде тут наразі про повітряну советську небезпеку, бо советські летуни могли б з Владитостока завдавати великі удари цілій японській промисловості.

Тяжка боротьба.

Тожо ще заявив, що японцям приходиться бороти в „нездорових краях", та що навіть годі представити собі в уяві, які величезні труднощі приходиться їм поборювати на Алевтських островах. Як „зиск" подав хіба те, що японці награбили досі в завойованих ними краях сирівців за 1,800,000 тон, себто, як каже ґенерал, на 70% більше, як їх можуть зужити в одному році.

НІМЕЦЬКІ РОБІТНИКИ БАЙДУЖНІ.

СТОКГОЛЬМ. — Німецький робітник, хоч працює тепер аж 60 годин, не видає з своєї праці того, що бувало. А це через брак всякого ентузіязму до дальшої війни. Коли надходять злі вісти з фронту, то ті удари не вважають ударами в німецький нарід, але „в партію". Робітники теж не скривають свого невдоволення і критикують режім доволі явно, чого досі ніколи не було. Таке дійшло до Швеції з такого джерела, і то робітничого, що годі сумніватися в правду того, що сказано. Далі кажеться, що бракує багато матеріялів і це відбивається відемно на продукції, особливо на оптичних інструментах.

ЕЛІОТ РУЗВЕЛТ ВІДЗНАЧЕНИЙ.

АЛІЯНТСЬКА ГОЛОВНА КВАТИРА В ПІВН. АФРИЦІ. — Ґенерал Джеймс Г. Дуліта, командант Американської Повітряної Сили в Тунісі, приняв підполковникови Еліотови Рузвелтови, синови през. Рузвелта, Летунський Хрест за Хоробрість. Це за „геройство й незвичайні осяги в часі повітряних боїв", доконані ним як командантом фотографічної частини Дванадцятої Повітряної Сили.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
частиною): Число з суботи (з англійською		Saturday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.00	One year	$2.00
На пів року	$1.25	Six months	$1.25
В Джерзі Ситі і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$4.75
На три місяці	$2.50	Threee months	$2.50

Чи Америка Скраю?

Могло би декому здаватися, що боротьба проти ізоляції в інтернаціональних справах вже в Америці покінчилася раз навсе перемогою засади відповідальної участи в світовій політиці. Здавалися одначе так може ще людям, які знають лише одно, а це своє бажання, аби Америка не цуралася участи в світовій політиці, а на існуючі факти дійсного життя не оглядаються. Тимчасом якраз факти життя показують, що стара боротьба між ізоляціонізмом Америки і участю її в світовій політиці ще далі ведеться й хтозна, як вона покінчиться.

Звернув оноді на цю боротьбу Вашинґтонський кореспондент „Ню Йорк Таймсу" Артур Крок у своїй статті про погляди Волеса, віцепрезидента Злучених Держав, на повоєнний світ. Крок виразно підчеркує, що боротьба за це питання участи Америки в світовій політиці ще не закінчена та що Злучені Держави легко можуть вернутися до того становища, котре вони й заняли були з такими фатальними наслідками для всесвіту по закінченні першої світової війни. Свідомі цеї непевности Америки в заграничній політиці навіть ті, що тепер Америку в цій політиці представляють, себто вийшовши з Демократичної Партії адміністрація, а доказ цеї свідомости добачує Крок у заклопотанні урядників адміністрації з кампанії, яку повели прихильники ізоляції знагоди кількох висказів віцепрезидента Волеса про становище Злучених Держав у світовій політиці. Власне ці вислови Волеса вжили ізоляціоністи як головного доказу на те, що мовляв теперішня адміністрація хоче пуститися на політику розтрачування американських маєтків для [illegible] плянів людського братерства.

Ця кампанія заставила віцепрезидента Волеса вияснити докладніше своє становище публичною заявою. В цій заяві Волес каже, що при нинішньому розвою науки світ може вже уможливити кожній людині пристойне життя. Щоби цього доконати, треба скомбінувати наукове знання для організації й використання капіталу й кредиту. З цього ще не виходить, каже Волес, що Америка має грати ролю Св. Николая для решти світу, одначе вона повинна послужити за провідника й керівника світові, а передовсім менше розвиненим краям. Як провідники в освіті й демократії американці повинні заохочувати й піддержувати інші краї йти нашими слідами.

Наконець віцепрезидент Волес остерігає американців перед ізоляціонізмом словами: „Якщо ми збудуємо мур довкола нашої країни й лишимо решту світу, най він душиться в власному сосі, то ми за кілька років побачимо, що наш маєток став не лише предметом зависти ворогів, але й предметом військової напасти".

Щось Зле Діється в Циганськім Царстві

З різних боків приходячі вісти вказують на поважне заломання „воєнної моралі" в Румунії.

Прийшли ці вісти майже рівночасно з вістками про нові домагання Гітлера до румунського уряду виставити для війни в Росії більші кадри війська. Маємо отже з одного боку потребу збільшення армії, а з другого боку заломання „воєнної моралі".

Вияснення цеї поверховної противорічности в тому, що Румунія потерпіла в війні кольосальні війскові втрати. Ці втрати обійшли румунів з кількох причин. Передовсім, як вони вступали до війни, провідники говорили їм, що війна буде коротка, що вона буде легка, що це буде властиво триюмфальний похід румунів і німців. Щоби виробити румунам смак до легкої воєнки, що їх ждала, Гітлер дозволив румунам займати великі простори в південно-західній Україні, здовж Чорного моря. Тимчасом війна взяла зовсім інший зворот: вона не скінчилася скоро, а затяглася до того, що румунські війська нині вже другу зиму зимують на боєвищах, а кінця війни ще не видно. Війна не була спокійним маршом переможця, а незвичайно важкою й коштовною. До того німці навіть слави поскупили румунам: вони казали румунам робити коштовні вступні наступи, але остаточні маневри кампанії, за яку згадується в донесеннях, резервували для німецьких військ. Румуни почувалися як той, що коня сідлає, коли на нього інший сідає.

Найгірше одначе відбилося на румунських настроях зростаюче в них недовіря в остаточну вигру сторони, за яку вони заявилися. Правда, й Гітлер і його румунський попихач Антонеску часто говорили румунам про перемогу ідеї тоталітаризму над ідеєю большевизму й демократії, але румуни добре знали, що вони пішли в війну головно для територіяльних загарбань. Знав це й Гітлер, що це найбільше румунам промовляє, і тому він мовчки, немовби згідливо, покивував головою, коли румуни говорили про їх потреби експансії. Він зрештою мусів їм направляти їх імперіялістичні забаганки на схід, на Росію, властиво на Україну, бо на Румунію перла зо заходу Мадярщина. І аби показати фактами, що він потурає румунським мріям експансії на схід, Гітлер дозволив румунським військам окупувати південно-західні українські землі здовж побережжя Чорного моря.

І цим гарним фантазіям гірка дійсність завдала важкий удар. Довга війна піднесла в сумнів остаточну вигру держав Осі. Перед людьми, що влізли в війну для територіяльних нагарбань, встала як марево можливість, що цих нагарбань не буде. Що буде з Румунією й румунами, як німецькі армії будуть побиті? Що буде, як румунські війська будуть мусіти відступити з України, а на порозі Румунії стане російський салдат? Чи потрапить Румунія сама здержати російські армії від румунської території? Досвід з недавного заняття Буковини давав аж надто ясну відповідь на це питання. Отже хто тоді стане в обороні Румунії? Німеччина, Гітлер, юнкри, які відомі з того, що дбають за свої найближчі шкурні інтереси? Чи до Румунії їм буде, як з ними самими буде важко?

Важко живеться нині румунам, з німцями й Гітлером, хоча й Гітлер і Антонеску люди одного покрою й одної ідеї, і хоча Німеччина й Румунія союзні держави. Якже важко буде житися румунам з росіянами або з Аліянтами, з котрими їх розділюють ідеольоґії й з котрими вони найшлися по противних сторонах у війні? Як не зазнали вони симпатії ні милосердя від союзних з ними німців і мадярів, якого відношення ждати їм від тих, з котрими вони ворогують? Румуни мають на це відповідь: їм ждати від російських військ і їх аліянтів такого трактування, яким наділяли вони, румуни, цих людей в Україні й Росії. На цю відповідь румунам видно попід шкіру мороз ходить. Чи можна дивуватися, що в румунів заломлюється „воєнна мораль"?

Признаки цього заломання проявляються в всіх сферах: у краю й на фронті. У краю провід, що говорив народові всі ці фантазії, які йому наговорив Гітлер, чується скомпромітованим. Він шукає тепер виходу з положення, в яке самий себе поставив. Та в краю над урядом стоїть німецький багнет, а німецький салдат поводиться зо щораз більшою нахабністю: він думає цим здушити невдоволення, та в цей спосіб тільки доливає оливи до огню. Уряд не може зрештою навіть мріяти покинути німців, бо німці це одинока оборона для уряду проти його народу: уряд знає, що якби так нарід міг дати вислів своїм почуванням, він прикрасив би своїми провідниками вуличні лямпи.

На фронті очевидно заломання представляється хоч-куди трагічніше. Румунська армія вже втратила майже всю свою здібність ставити відпір воєнному противникові. Ще кілька ударів і вона може перемінитися в кадри „мародерів", які без послуху старшині летять на зломану голову від фронту, грабуючи й мордуючи по дорозі. Команда видимо добре здає собі справу з того положення: Вона думає про те, як себе врятувати. Найкращими виявами цеї деморалізації є балачки румунських ґенералів, що попали в полон. Вони представляють себе жертвами обману. Мовляв, вони тут нічому не винуваті: це їх інші підвели на зло. У найгіршому разі, вони зробили помилку, за яку нікого вішати не повинно.

Зо слів зловлених російськими військами ґенералів виходило би, що вони й всі румунські вояки хотіли би пімститися на румунських фашистах, які їх нібито підвели на гітлерівську авантуру. Та на такі балачки вчорашніх фашистівських підлизнів ніяка розумна людина чейже не зловиться: на таку пімсту пішли би фашистівські підлизні, якби були напів нормальні. Від них одначе можна скорше сподіватися, що якби їх пустити на волю, то перша річ, яку вони зробили би, то вивішали би не фашистів, а останки тих, що колись їх перед гітлерівською авантурою й перед фашизмом остерігали. А зробили би цю нагінку на антифашистів тому, бо для людей з крученою психольоґією вічною пригадкою їх нерозуму є не Залізна Ґвардія, [illegible] румунів до фашизму й гітлерівської війни, а ті, що серед загальної капітуляції здорового розуму заховали признаки здорової думки.

На всякий випадок, переходи настроїв серед румунських військових і цивільних людей подають нам преціканий матеріял для досліду поведінки нерозвинених народів у важкі історичні менти, які переходять їх духові здібності.

СУМНІ ДУМКИ ДУХОВИХ ВЕЛИТНІВ

I.

В 46 річницю смерти великого норвезького гуманіста й основника відомого по всім світі фонду його імени, Альфреда Нобля, влаштовано недавно в Ню Йорку, в готелі Вальдорф Асторія банкет. Серед багатьох представників наукового, мистецького й політичного світу, було на тім банкеті також 28 осіб з нагородами Нобля. Деякі з них виголосили доклади на тему „Світ, за який ми боремося і американська єдність".

Вбільшости доклади, виголошені тими велитнями духа були досить сумні: Письменниця Перл Бок, одинока американська жінка, що одержала нагороду Нобля, виголосила довший доклад, в котрім говорила, що „теперішня війна перестала бути війною за свободу". „Та війна не є вже навіть війною, щоб спасти цивілізацію, лише війною, щоб спасти етропейську цивілізацію. Народи Азії нині віддалились від нас далі, ніж вони були колинебудь передтим. Вони тверезо думають, що рятунку мусять шукати сами в собі, а не з нами. Союзниками ми є, до певного осторожного ступня, до певного часу, але вони не можуть нам вірити. Вони бачать, що хоч ця перша стадія війни проти держав Осі мусить бути виграна, то після того слідуватиме зараз друга війна, більша від цеї, правдива війна за свободу, в котрій союзника чи ворога, тепер ще годі добачити. Ще не можна знати, що ця війна нам принесе. Можливо, що вона нам навіть не врятує цивілізації. Бо це у війнах, що тривають довго, пропадають цивілізації. Ми знаємо тепер, чого [illegible] могли знати [illegible] війна не лише є війною між державами Осі і Обєднаними Державами. Ми знаємо, що війна поміж Обєднаними Державами і Оссю є лише початком дійсної війни, що далі триватиме — війни між засадами демократії і засадами фашизму. Ми мусимо передбачати, що коли не станеться якесь чудо, то треба буде зводити ще одну боротьбу, щоб врятувати свободу. Але чудо не сталося минулого року (коли ми надіялись, що ми зможемо встоятись осторонь від війни). — тому нема причини надіятись його тепер. В котрімсь часі і місці цього року можна було повзяти крок, котрий був би відвернув такий біг справ. До цього моменту теперішня війна дійсно була війною за свободу. Якщоб у цей момент знайшовся був настільки великий муж, котрий заявив би, що та війна ведеться за свободу всіх народів, ми не мусілиб тепер ставати віч на віч з другою війною, котрої теперішня війна є лише початком. Так як нині є, то залишалась одинока надія, щоби бодай між теперішньою війною і наступаючою по ній, була якась передишка. Але годі навіть цього гварантувати".

Сер Норман Енджел, англійський державний муж і письменник, котрий одержав нагороду Нобля за свої пацифістичні праці, в своїй промові говорив, що в нинішні часи треба якнайчастіше повторяти „найбільш втерту, найбільш самозрозумілу, найбільш просту і при тім мучачу із всіх правд, що торкаються теперішньої ситуації", а саме, що лише 10% людського роду може вставити 90% в смертельну небезпеку, бо „тих 90% так недвадчно поступають, коли ходить про єдність, що згладжо малесенька меншина може по кускови їх знищити. Мала шайка безоглядних людей може побороти 20 націй; бо коли одну з них нападено, другі залишаються байдужими. Коли ми не будемо боронити других націй, і їх права на життя, то після того мусить наступити таке, що ми сами не зможемо оборонити власної нації, нашого права на життя. Коли кожна нація стане своїм одиноким оборонцем, тоді котра небудь меншість, що зробить себе сильнішою від одної нації, може покона ти не лише одну ту націю, але їх усіх".

Письменниця Зіґрід Ундсет, що дотепер написала чимало статей і праць, викриваючи совєтський диктаторський режім, у своїм докладі говорила: „Потоки крови кричучих до неба про пімсту мільонів змивали попіл спалених книжок. Жах гнету в Чехословаччині і Югославії, тортури цивільних в усіх окупованих краях, масакри жидів в Европі, давали нам таке враження, начеб жахливі вчинки поповнені супроти духових вартостей, супроти інтеґральности науки і свободи творчого духа людини, були меншими злочинами. А всетаки це ті злочини, поповнені проти духових вартостей, проти чесноти науковців і мистців, проти творчого змислу ума, котрого успіхи належали до цілого

(Докінчення на сторонї 3-тій)

ІВАН ФРАНКО

Основи Суспільности

Повість

18)

От так проводжений, о. Нестор вийшов за хвіртку церковної огорожі. Випадково, чи ні, досить, що він попав не в ту хвіртку, що вела до двора, а в ту, що виходила на гостинець, при котрім по обох боках, потопаючи в ґустій зелені верб, лип та овочевих садків, розкинулось чимале село Торки. Зараз по другім боці гостинця, насупроти церкви стояла „плебанія" — новий просторий будинок під ґонтами, з двома коминами на дасі, з ґанком до гостинця і з квітником перед ґанком. Ця плебанія збудована була вже за Крайника, розуміється, коштом громади, котра дуже бідкалася, поносячи тягар конкуренції, та з жалем згадувала о. Нестора, що більш як 30 літ прожив у старій плебанії, критій соломою та попідпираній з усіх боків дрюками. Але о. Крайник був молодий чоловік, з новою освітою й більшими вимогами; мав жінку й дітей, приймав гостей і ждав женихів для дочок, значить, не міг жити у старій, майже хлопській хаті. О. Нестор, хоча сам задля старости й немочі зрікся парохії, все таки зі слабости людської рад був тому невдоволенню громади з нового пароха; часті нарікання громадян на тягарі конкуренції приймав з єзуїтською покорою, перекривляючи голову набік та говорячи водно:

— Га, то трудна рада! Зате маєте молодого священика з їмостею, паничами й панночками! Ви думали, що все вам ваш старий піп буде? Ні, любі мої, треба й до молодих навикати!

Громада думала, що о. Нестор, бачачи неспроможність людей і великі кошти на будову нової плебанії, причиниться й від себе чимнебудь до покриття тих коштів. Всі тямили, що коли ще за його урядування будовано нову церкву, він із власної кишені дав 3,000 ґульденів на будову, а потім ще 2,000 на малюнки та закуплення ріжних церковних сосудів. Та цим разом громада перечислилася, бо о. Нестор не дав нічого. „Дім Божий, то зовсім інша річ", — мовив він до депутації, котра від громади прийшла була до нього, — „але плебанія!... Я жив у старій халабуді, а й тепер, як бачите, живу не краще... А хочете новому пароховu палату будувати, га, воля ваша. Але я до цього не буду належати. Ще може скажете мені для його їмості фортепіяни справляти"...

Дивна натура людська! Хоча о. Нестор чув добре, що целібат звихнув ціле його життя, випхнув його зі звичайної людської колії, зробив відлюдком, приглушив його духові спосібности, та все таки він не любив, не поважав жонатих попів, не радо бував у них, а в новій плебанії, в домі о. Крайника, таки зовсім ніколи не був. Навіть у час візитації митрополита він не дав склонитися, щоб переступити поріг нової плебанії. Щось немов відпихало його від неї, немов якимось противним, чужим для нього духом віяло від того ґанку, обвитого ґустим диким виноградом, від тих широких та ясних вікон із білими гачкованими фіранками та з вазонками цвітів на варцабах, від того квітника з пахучими бальзамінами, левкоями та цілими грядками резеди та високих мальв і ґеорґіній. Відтам доносилися часто молоді, свіжі голоси дітей о. Крайника: сріблистий сміх панночок, здоровий, металічний реґіт паничів-студентів, гармонійні акорди фортепіяна — бризьки і хвилі того спокійного та багатого змінами, шумом родинного попівського життя, котре повинноб було випасти й йому на долю, та котре відібрала йому якась лиха, чи добра доля. Не можна сказати, щоб о. Нестор, старий, згорблений та близький могили, завидував свойому молодшому наслідникови того родинного життя, щоб жалував своїх самотніх літ. Його серце давно вже зівяло, його чуття були притуплені, щоб почувати завидність із-за таких речей.

Як одинокий відгук того неприхильного чуття являлася в нього якась їдка насмішка, коли проходив повз нову плебанію, якесь критичне хитання головою і вперта нехіть переступити поріг цього заказаного обістя.

— Таке то! — проворкотів він і цим разом, проходячи гостинцем, не то сам до себе, не то до Деменюка. — Татуньо там у церкві слово Боже править, а донечка он якої веселої на фортоплясах витинає. Еманципантка! Не бійся, до церкви не піде. Там саме хлопство!...

Деменюк нічого не відповів на ці слова. Виріcши змалку при церкві і при священиках, він привик шанувати кожного з них і не любив, коли якій духовній особі чимнебудь докоряли. А до духовних осіб він зачислював не тільки самих попів, але й їх рідню.

Аж коли минули плебанію, й о. Нестор зовсім успокоївся, Деменюк порівнявся з ним зовсім і, цілуючи його в руку, сказав несміло:

— Яб отця духовного щось просив.

— Ви, Гнате? — здивувався о. Нестор. — А що таке?

— Та я не знаю... Може то єгомостеви не в лад буде...

— А, Боже мій! Гнате! Говоріть бо попросту!

— Та знаєте єґомость... Моя Маланка... ота, що в коваля служить...

— То ніби ваша дочка?

— Та так, так, дочка! Одиначка моя. Господи, тільки й усієї моєї рідні.

— Ну, і щож із нею?

— Та недобре, прошу єгомостя. Дуже недобре.

— Захорувала?

— Е, ні, борони Боже! Хоч, правду кажучи, якби захорувала, то може мені не булоб вільки гризоти.

— Ну, а щож? Пустилася на злу дорогу?

— Свят, свят, свят! А що то єґомость говорять! — аж зупинився з переляку Деменюк. — Хіба я на те свою дитину годував, і в страсі Божім виховував, щоб вона на злу дорогу пішла? Аджеж єґомость знають її!

— А, знаю, знаю! Чесна дівчина, щира, роботяща...

— Е, що тото. Я її батько! Не хочу хвалитися, бо то не моя заслуга, а Божа ласка. Але скажу по правді: то золото, не дівчина. Послушна, працьовита, порядок любить, мене старого шанує, для господаря як рідна дитина... Ні, на свою Маланку я ніколи не пожалуюся.

Ну, так якаж вам із нею гризота, Ґнате?

— Така, прошу єґомостя, гризота, що цур їй та пек! Але почекайте, ще одно маю вам про неї сказати, нібито про мою Маланку... Знаєте, єґомость, що крім доброго серця і здорових, роботящих рук дав їй Господь і красоту. Не знаю, чи на щастя, чи на горе. Бо в бідному стані красота для дівчини рідко коли добро. Та чень то Господь милосердний якось оберне. Бачите, сподобав собі її ковалів син, того таки коваля, що в нього вона на службі. (Далі буде).

Мілітарна Сила Злучених Держав

ВАШИНҐТОН, ОНА. — Колюмніст американської ґазети „Ню Йорк Пост", Семюел Ґрефтон, пише, що „в той час, як певне число балакунів говорило нам, які то ми розсіяні нездари, наша мілітарна сила непомітно виросла на одну з найбільших на світі". Мало того. В той самий час, як деякі люди в Америці вважали за відповідне критикувати уряд за несправність, пише Ґрефтон, „ми вспіли наладнати продукцію воєнного знаряддя так, що вже виробляємо його більше ніж всі держави Осі". Ба не тільки те, але при кінці наступного року ми будемо вже виробляти більше воєнного знаряддя ніж його виробляти-муть всі інші держави на світі.

Завваги Ґрефтона є слушні і цікаві, бо вони підтверджують факт, що при кінці 1942 року ми виробляємо в четверо більше пальної зброї ніж її продуковано в Америці в листопаді 1941 року. Воєнні потреби причинились до того, що відкрито нові джерела сирівців й інших матеріялів, яких потребує модерна індустрія для вирбу воєнного знаряддя. Вже маємо нові запаси марганцю, хромія, маґнезія і бокситу, з якого виробляють алюмінум. Недостачу алюмінума вже вирішено, а тепер вирішується справа виробу синтетичної ґуми. Виріб машинерії до продукції воєнного алюмінуму. Недостачу алюмінума вже вирішено, а тепер вирішується справа виробу синтетичної ґуми. Виріб машинерії до продукції воєнного знаряддя вже пішов вперед до того ступня, що між 1939 а 1943 роком її вироблено в Америці двадцять разів більше як колибудь передтим.

Семюел Ґрефтон слушно завважує, що за останніх пару літ Америка змінилася до невпізнання. Про 1939 рік вже можна так саме говорити, як про Плимот Рак, бо він вже належить до історії. За останніх два роки американська індустрія зробила такий самий поступ, на який в нормальні часи забрало двадцять літ. Це факт. Ми зробили такий поступ, що вже крім найбільш пекучих власних справ приготовляємо пляни харчування світа. Ми, такби мовити, досягнули неможливого і повинні бути горді з цього.

В незвичайно великому розвою американської економії криється велика сила Америки. Це повинен мати на увазі кожний громадянин, який нарікає, що уряд приймає до праці велике число урядовців. Будьте в тому певні, що якби їх не було треба, то уряд їм задурно не платив би. Коли беремося про такі речі говорити, то треба мати на увазі факт, що теперішна війна є багато більша від попередньої. А раз вона є більша, то очевидна річ, що до неї треба й більшого воєнного апарату. Знов хто критикує правительство за великі воєнні видатки, повинен мати на увазі те, що завдяки цим видаткам — розвинувся американський промисл. А це також щось значить. Ми показали свою здібність творити багатство. Як скінчиться війна, то всі уліпшення в індустрії, які зроблено в часі війни, будуть використані для збільшення продукції річей для цивільного вжитку. А це є дуже важне в загальнім розвою краєвого господарства. Війна переконала Америку, що вона може багато більше продукувати ніж надіялися це було дотепер. По війні американські фабрики мусять бути в русі не тільки тому, щоби дати працю нашим робітникам, але й тому, що буде великий попит на товари для цивільного вжитку. І то не лиш в Америці, але й закордоном, бо нині світ страшно знищений і рівні краї після війни потребуватимуть наших товарів. Кольосальний розвій американської індустрії в останніх літах дає запоруку, що ми будемо всилі помогти світові відбудуватися з руїни, в яку спричинилася до того, щоби він був кращий і ліпший.

Коли йде мова про розвій промислу, то вартаб зазначити, що одною з трагедій нашого суспільства є та, що воно потрапить розвинути свою індустрію до повноти тільки під напором війни. Подумайте, якби то приємно було бачити її в такому стані як тепер, в мирні часи. Якби так було, то певно ніхто не нарікав на недостатки. Війна переконала нас, що ми є багатші ніж ми припускали. І як вона скінчиться, то люди зроблять з цього відповідні заключення. Уліпшення методів фабричного виробництва, відкриття нових джерел сирівців, розвій нового промислу, збільшення виробу споживчих артикулів й уліпшення операційної техніки воєнними лікарями — все те є здобутки, які нам принесла війна. Розуміється, що краще булоб, якби ми все те здобули в мирні, нормальні часи, але як сталось так, що ці здобутки нам накинено війною, то не треба їх пускати з очей і в мирний час. І є підстави думати, що так буде. Публична опінія в Америці не допустить до того, щоби вище згадані досягнення пішли намарно. Наша здібність продукувати повинна йти впарі з умінням вироблені речі уживати. Життя по війні мусить бути повніше і багатше. Війна показала, що ми маємо на це всі дані. І так, як сьогодні американська промисловість є основою найбільшої мілітарної сили, так після війни вона повинна бути основою найбільшого добробуту.

Семюел Ґрефтон є тої думки, що так буде, бо „не може бути такого пляну відбудови світа, якого ми не були всилі виконати. А раз ми потрапимо приводити світ до порядку, то перед кожним з нас стоїть краща будучність". — ОНА.

Сумні Думки Духових Велитнів

(Докінчення зо сторони 2-гої)

людства, — це роздавлення отсих переконань в німецькім народі, котрого треба було довершити, щоби могти розпутати повну течію дикої жорстокости й неймовірного варварства, де лише наступив чобіт німецького вояка".

Професор Гарольд Юрей, що має нагороду Нобля за свое осяги в хемічних науках, закликав до повосінної мирової співпраці з Росією. Він говорив: „Мені видається, що коли держави Осі будуть цілковито розбиті, й загороджений буде їм шлях до наступної війни, черговим дуже можливим джерелом конфлікту може стати непорозуміння з Росією. Коли тепер цій справі не присвятиться належної застанови, та коли вже нині недовіря, що існує в деяких колах, не буде розвіяне, чергове покоління може знайти себе по середині третої світової війни. Є три можливости, говорив проф. Юрей, як запобігти черговій війні. Одна — це створення сильної Німеччини як буфорної держави; друга можливість — „по закінченні цеї війни ми можемо миттю заатакувати Росію і запровадити планетарний „Пакс Американа" (планетарний американський мир). Буферова держава не матиме значіння в здержанні другої війни. Знову цілком певно народи бритійського союзу і Злучених Держав Америки відкинуть думку нападу на Росію. Тому третою можливістю є якась мирна співпраця в поліцаюванні світу".

Томас Ман передав такі думки: „Ми не можемо сумніватись, що Америка дасть відчути всю свою силу в покладенні миру, котрий вже наперед можна назвати Миром Вашинґтону. Той мир буде не лише передишкою поміж двома катастрофами, але він створить тривалу охорону народам світу в їх праці й радощах життя і заґварантує тривалу свободу від страху і браку. Я не боюся ствердити отверто, що американізація світу, в певнім моральнім розумінні, булаб благодаттю для світу. Бо моральне замішання і анархія, в котрих теперішні наші нещастя коріняться, можуть бути вилікувані лише чистими і духово здоровими засадами, як теж моральним кодексом поступовання, на котрім колись поставили Америку її батьки-основоположники".

Проф. Леві сказав: „Я не можу думати про ніщо краще, про ніщо більш пожадане в теперішний час, як про поширення американського духа, ґварантуючого свободу і щастя, простягаючогося, як святе письмо по цілім світі".

ЗАСУДИ СМЕРТИ НІМЕЦЬКИХ СУДІВ В УКРАЇНІ.

На українських землях під німецькою окупацією є слідний сильний проти-німецький рух. Це видно хочби по тім, що на західно-українських землях німецькі надзвичайні суди масово засуджують людей за саботаж, добачуючи його не тільки в посіданню зброї, але в пожарах, що дуже часто вибухають, як теж в вбиванню худоби, силанням, в т. зв. „господарськім саботажі", що відноситься до здачі німцям збіжжя та інших земельних плодів. Ті німецькі суди мають особливо „ревно" працювати в таких містах як Луцьк, Дубно, Кремянець, Ковель, себто на Волині й Поділлі. Польська пропаґанда, подаючи згадку про „терор на східних землях Польщі", представляє справу так, що це засуджують на смерть „поляків". А правда така, що між тими засудженими жертвами німецького терору можуть бути теж і поляки, яких там дуже мало, а більшість становлять — українці.

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, А ТИМСАМИМ СТАВАЙТЕ СПІВВЛАСНИКОМ ШІСТЬ МІЛІОНОВОГО МАЄТКУ ЦЕІ ОРГАНІЗАЦІІ.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

БОСТОН, МАСС.

Посвячення „Сервис Флеґс" і пропамятної таблиці.

Наша бостонська громада не залишається позаду громадської праці, що скерована в напрямку помочи Америці в її воєнних зусиллях. Тому кілька тижнів наш 238 відділ У. Н. Союзу одержав нагороду від департаменту фінансів, за те, що поверх 90% членів того відділу купує державні бонди. Та наш відділ на тім не заперестає своєї праці. Він незадовго осягне сто відсотків й постійно буде закуповувати бонди, бо війна триває далі і кінця їй не видно.

В подібний спосіб працює ціла наша бостонська громада. Дня 6. грудня ц. р. вона довершила посвячення „Сервис Флеґс" і пропамятної таблиці з іменами наших синів, що служать в ріжних родах американської зброї. Перед четвертою годиною того дня місцеві українці почали масово сходитись до укр. прав. церкви і скоро заповнили її по береги. Почалась відправа над посвяченням прапорів та молебінь за здоровля нашого президента, за цілий уряд Америки, та за вояків, що на ріжних фронтах обороняють Америку перед ворогами.

Посередині церкви станули представники війська, стейту і Американського Леґіону. З прапорами виступили два леґіонери, котрі держали прапори — американський і український. Двох наших хлопців, що служать при фльоті, Михайло Оверко і Володимир Ярош, держали прапори служби. За ними стояли дівчата в гарних українських строях, а далі мами, як куми при посвяченні.

Богослуження розпочав наш парох о. В. Каськів молитвою „Царю Небесний", й опісля довершив посвячення прапорів. В церкві були представники бостонської преси, що зняли фотографічні знимки, котрі були другого дня поміщені в часописах. При посвяченні прапорів переведено збірку, котра принесла біля сто доларів. Ці гроші будуть розділені по части на Армі енд Неві Реліф та на ЮСО. По довершенні посвячення прапорів всі українські і американські гості зійшлися до галі, щоби почути святочних промов. На естраді засіли представники армії і фльоти, Американського Леґіону, стейтової ґвардії і гості.

Свято відкрив о. В. Каськів і попросив всіх, щоб повстали і віддали честь прапорам, та відспівали „Май контрі". Підчас того капітан армії, Фрост, представник армії і фльоти, відкрив пропамятну таблицю, що була вложена в гарні рямці і посередині мала назвища хлопців, що служать в збройних силах дядька Сема. Далі о. Каськів покликав молодого гром. Ярослава Довганчука до слова, котрий виголосив привітне слово і до дальшого переведення свята покликав гром. Н. Давискибу, який згадав про працю місцевої української бостонської громади і підніс посвяту матерей, котрі виховують своїх синів й опісля віддають їх на службу народові. По тім він покликав до слова капітана Фроста, котрий висказав признання українській бостонській громаді за її роботу і говорив, що він є захоплений тою роботою. Зокрема в очи впадала йому красота українських звичаїв, співів і костюмів, котрі він бачив і чув підчас богослужения. Далі він розказав про американські збройні сили і про те життя, котре нині переживає в боєвих лініях чи в касарнях американський вояк. Американські вояки, говорив він, є найкраще одягнені, найкраще кормлені і найкраще плачені на цілім світі.

Другим бесідником був С. Макон Ковлес, представник організації „Вай Ем Сі Ей". Він казав, що вже передтим мав нагоду стрічатись з представниками українських організацій. Деякі українські організації, як ось укр. прав. церква, нераз складала свої жертви на роботу його організації. Тому він радо скористав тепер з запрошення, щоби з українцями ближче запізнатись. Він висказував радість, що українці в так гарний спосіб працюють для спільного добра Америки.

Опісля говорив п. Я. Макогін, який згадав про нашу геройську націю, з котрої ми вийшли, а котра від соток літ бореться за демократію.

В дальшім бігу наступило декорування матерей, котрих сини служать при війську. Отець Каськів покликав матерей, а капітан Фрост і лютенант українських походжень, В. Каспежак, їх декорували. Накінець Н. Давискиба подякував усім за участь в тім святі і американським національним гимном закінчено формальну частину свята.

Опісля наступило приняття для всіх гостей. Наші жінки зготовили гарну перекуску. Трудились при тім пані: А. Бербелецька, М. Берестецька, Ф. Бойко, М. Давискиба, М. Мороз, М. Зварич, М. Івашко, Анна Пащак. Американські і свої гості при столі розвели дружелюбні балачки і розказували собі взаємно про ріжні події. Свято закінчилось повним успіхом і всі розійшлись вдоволено домів. Дяка за це належиться всім комітетовим і всім тим, що трудом чи жертвою причинились до цього.

Н. Давискиба.

НАЦІСТИ ВІДІЙШЛИ, РОСІЯНИ ПРИЙШЛИ. — Мешканці одного з російських сіл, визволених зпід німецької окупації. Їх хати були знищені, і вони живуть у колишніх боєвих ровах німецьких вояків. Як бачимо, люди пробують серед таких умовин вести домашнє господарство.

В ТРИДЦЯТУ РІЧНИЦЮ „КАМІННОЇ ДУШІ"

Гнат Хоткевич, письменник та музик, мало відомий українському громадянству в Америці. А прецінь це людина великої творчої сили, великого почуття. Проте чомусь лишився нашої уваги. Як українська література втратила Франка і Лесю Українку, то збудоване ними літературний човен опинився на бурливому морі. З того бурливого моря виніс чудо Василь Стефаник, поет селянської недолі. Хто читав його твори, той не словами, а кровю обіллявся. Знову „Камінна Душа" Хоткевича ще далі розкрила неописане горе Гуцульщини.

Хоткевич пішов слідами Стефаника. Він бачив по селах ті малі діти, що мерзнуть у соломяних хатах; бачив, як їхні батьки збирають панську кукурузу; бачив тих, що бігають коло худоби з пораненими ногами, які роса роздає; бачив і тих, що виростають у яслах під столом, або під лавою... Бачить і ту жінку, що йдучи на роботу бере на плечі колиску з хворою дитиною і свічку за пазуху, щоб її діти без святого світла не померло.

Ось так у цій „Каменій Душі" Хоткевича життя і чутлива душа поетичного народу розплітаються в яскравий образ, на якому розгортається трагедія цілого гуцульського племени. А над тим усім витає дух протесту, навіяний крилами леґендарного Довбуша. Протест гарячий і запеклий. Бо кому ж можуть жалітись ті обдерті, бідні, темні, щирі люди, що попали в руки хижаків? Одна є тільки дорога — в гори, в опришки! Та як хотілиб вони всі спокійно працювати. Але події тягнуть куди інде. Трагедія кінчиться на шибениці саме тоді, коли в останній мент опришок просить подати йому його любу фльоару, якої звуки напоєні таким чуттям первісних Карпат, що чарують усіх і доводять їх до сліз. Ось таке ділось там століттями...

Осталась тільки „Камінна Душа"... Там, де колись було камяне море, сумує тепер Черемош. Розбурхані хвилі ходили гремлючи до небес, а потім нараз застигли...

Гнат Хоткевич щиро надігний природою, не тільки як письменник, але й як талановитий композитор. Найкращі його музичні твори це: „Веснянка", „Вівере мементо", „Весна прийшла" та інші. Як бандурист одержав першу нагороду на контесті бандуристів у Харкові 1926; як перекладач, літератор та критик, одна з перших сил в Україні. Як український громадянин він не зупинявсь, ніколи перед чужими, сильними, українському народови ворожими авторитетами. Не корились окупантам на нашій не своїй землі...

Подаю цей маленький начерк про особу Гната Хоткевича та його творчість. Інших відомостей годі подати тому, що він від часу процесу проти СВУ (Спілка Визволення України), 1929 року під Советами, пропав десь без сліду.

Ю. Г.

КОЖНИЙ СВІДОМИЙ АМЕРИКАНСЬКИЙ УКРАЇНЕЦЬ ПОВИНЕН БУТИ ЧЛЕНОМ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ЕЛІЗАБЕТ, Н. ДЖ. — Річні збори Тов. Запорозька Січ, від. 234, відбудуться в суботу, 2. січня 1943, в год. 7:30 ввечір, в салі У. Н. Дому, 214-216 Фултон ул. Просимо всіх членів, як місцевих так і позамісцевих, прийти на ці збори на означений час, бо маємо дуже важні справи до полагодження. Урядники здадуть звіт зо своєї діяльности за 1942 рік, а також буде вибір нових урядників на 1943 рік. Член, що не прийде на річні збори без важної причини, буде караний згідно з ухвалою Товариства і статуту У. Н. Союзу. — За уряд: П. Сташко, предс.; І. Пілат, кас.; С. Моґила, секр.

ВИПАНИ, Н. ДЖ. — Тов. ім. Івана Франка, від. 172, повідомляє членів, що річні збори відбудуться 3. січня в У. Н. Домі. Просимо всіх членів прийти на 2. годину пополудні. На зборах буде вибір нового уряду на рік 1943. Член, що не прийде на збори, підпадає карі 50 ц., а урядник 1 дол. — За уряд: М. Моврог, секр.

Жіноча Сторінка

Хочуть Інших Свят

Коли два чи три роки тому на сторінках Свободи заохочували наші родини святкувати Різдво, примінюючи декотрі старокраєві звичаї — навіть мої приятелі не ділили на сто відсотків мого ентузіязму для цеї справи. „Не забувай" — казали — „що тут і Різдво зістандаризоване: торгівля та виробництво створили вже взір на це, як його святкувати і тому нема прямо потреби на якісь індивідуальні відхилення. Ялинка — якщо діти у хаті, виміна дарунків, щоб уживати торгівлю, врешті святочний індик, щоб і фармер мов при чому заробити. Святочні звичаї, а ще до цього привезені ізза моря, легко можуть стрінутися з насмішкою, а то й з закидом „цивілізаційної відсталости".

„Мусиш тямити" — казали — „про одну річ: нехіть американців до кождої святочної справи, яка не є індиком, солодкою картоплею чи паєм. А вже якісь хатні прикраси, інші, як готові з „даймового штору" — цеж у очах тутешної господині просте засмічування хати. Вона з бідою стерпить свіжу ялинку у кімнаті, по якій треба змітати шпильки. По душі воліла заступити її штучною, що не сиплеться і має фабричну ґарантію".

Я пригадала собі ці завваги, коли у передсвяточних тижнях цього року перечитувала американські жіночі маґазини. Бо саме щось цілком противного пробивалося там майже на кожній сторінці, на якій обговорювано святочні приготування та Різдво. Потреба надати інший характер святам — була провідною думкою кожного писання на цю тему. Зробити їх днем, що його люди вживалиб на нагоду для гуманних відрухів та духового контакту зі собою, а не на саму лиш виміну дарунків та на святочну їду. Що більше: я подибала виразні сліди цього, що й американці відчувають недостачу святочних традицій, які у цей день лучилиб їх усіх зі собою сильніще і привязували триваліше до рідної хати та людей, близьких по крови чи почуваннях.

Коли зважимо, що такі намагання виходять від одиниць, які зробили собі професію з цього, щоб давати вказівки, як вдержати американський дім на вершках гідности та поступу, та що їх ради находять відгомін у сотках тисяч американських родин — мусимо сподіватися, що така їхня діяльність дійсно запишеться тут змінами у змісті та вигляді Різдва. І серед таких змін найдеться теж зрозуміння і для наших традицій.

У магазині "American Home", одному з широко читаних та впливових, пише авторка таке: Складаючи собі порядок різдвяних страв — нехай господиня вишукає щось нового небуденного. Може находяться у неї якісь кухонні приписи по мамі чи бабуні — може найде якусь страву, яка довший час вдержується у родині, як найбільш люблена. Колиб таких страв могла найти більше, щоб мож було з них зложити ціле меню, це булаб найдеальніша розвязка різдвяного обіду. Не варім цих страв більше у році — каже авторка. Заховаймо їх на цей лиш день, щоб зробити у нашій хаті Різдво памятним та характеристичним між усіми родинними торжествами.

Намір, що криється за цими радами авторки, ясний: створити серед родини святочну традицію у цьому, що — нігде правди діти — все находиться у програмі кожного святкування: у їді. Традицію, щоб стала джерелом святочного настрою у крузі найближчих людей та пристала до них як родинна власність.

На іншому місці я подибала характеристичну святочну раду для родин, де нема дітей — цього найбільш живого складника різдвяних святкувань. Цікава вона своїм незвичайно гуманним підходом до істоти святкування — таким який до цього часу мож було подибати хіба у бюлетинах церковних чи харитативних установ, а не в модерному жіночому видавництві. „Ідіть до найближчого сиротинця та візьміть одну, чи кількоро дітей до себе на цілі свята. Дайте їм усе, що далиб своїм дітям на цей час. Ялинку, дарунки, їду, а найважніше — родинне тепло, якого вони не знають. Для них будуть це незабутні свята. А ви не пожалієте цього, що зробили".

Цьогорічні свята не будуть мати й половини цього матеріяльного блеску, що минулих літ. А проте — як дуже усі відчувають потребу їх святкувати! Зібрати близьких біля себе та забути на мить про воєнні страхіття. Створити настрій, що вливав би надію на краще майбутнє та віру у відвічні правди, незнищимі цінности. Люди бачуть, що це, що його вважали підставою та змістом життя — матеріяльні добра та багатства — не має тривкої стійности і дається нищити війною на очах і без сліду. Тому глядять за духовим кормом усюди, де лиш можливо.

Клявдія Олесницька.

Старші Жінки в Воєнним Зусиллі

Розслідна дивізія Ради Краєвої Промислової Конференції подала до публичного відома свій рапорт, у котрім порушує питання участи „старших жінок" у воєнних промислах.

Згадана дивізія попала на питання впливу старших жінок у промислах, коли їй донесено, що багато підприємств уважає це доброю фабричною „політикою" набирати старших жінок, аби вони працювали з молодшими жінками. Розпитувані за причину такої поведінки фабриканти заявили, що такі старші жінки мають корисний вплив на молоді жінки, що працюють по фабриках воєнного промислу: мовляв, вони мають на них успокоюючий, зрівноважуючий вплив.

Рапорт каже про жінки у старшому віці: „Роботодавці находять, що такі жінки показуються найздібнішими й найбільше сталими робітницями на роботах, на які давніше вживано мужчин".

Рапорт каже, що не дивлячися на те, що в воєнних промислах працює тепер понад півчвертя міліона жінок, жінки всеще не побиваються за роботи, в яких вимагається фізичної праці.

Розсліди показали теж, що деякі жінки не охочі приймати роботи в воєнних промислах, бо думають, що в цей спосіб вони звільнять своїх чоловіків від покликання до військової служби.

Неодному може видаватися найзамітнішим відкриттям розсліду згаданої вгорі орґанізації та частина рапорту, в котрій автори показують, що жінки на воєнних роботах більше цікавляться справами заряду підприємства, ніж питанням осліплюючого уніформу чи якогонебудь іншого жіночого одіння.

Рапорт пояснює цей факт у наступний спосіб: „Як жінка бажає собі блестіти одінням, то вона певно не хоче цього підчас годин своєї праці. Вона не хоче виставляти себе на сміх або принаймні звертати на себе загальну увагу. Тому, вона не любить, як для її одіння в фабриці нема спеціяльних „локерів" (скриток), бо це заставляє її ходити в уніформі або в робітничому одінню з праці домів і з дому до праці".

Розсліди показали теж, що більші ростом жінки не люблять носити уніформів ще й тоді, як такі уніформи підчеркують їх висоту або вагу.

Назагал кажучи, рапорт виказує, що жінки поводяться у новій ситуації наскрізь інтелігентно та що неодна думка про їх нерозумне традиційне наставлення до деяких справ це чистий мужеський забобон.

ЛЕТУНКИ.—Наліво пані Катерина Гики, що вже досі літала 2,300 годин, перша жінка на Західнім Побережжю, що стала інструкторкою літання в кадетській школі. Світлина знята була в Онтаріо, Каліфорнія, де вона повчає кадета Ашлі Гаморі з Ню Йорку.

ЖІНКИ! ЩАДІТЬ КОНСЕРВИ!

В 1943 році уряд забере ще більше консерв, ніж це було в біжучому році. Очевидно, для збільшення воєнних потреб. Ось це повинні мати на увазі жінки - господині, дораджує Марджорі Г. Блак, подаючи заразом таку пораду: „Не отвирай консервної пушки, коли можеш дістати цей продукт на ринку в сирім виді". Прийде час, коли на ринку може [illegible] якийсь час забракнути цього продукту, тоді треба братись за консерви.

WOMEN'S AUXILIARY CORPS (WAACS).

У цій жіночій орґанізації маємо тепер 15,000 жінок в уніформах, а з кінцем 1943 року буде їх до 150,000.

ЖІНКИ В ПРОМИСЛІ Й ІНШИХ РОБОТАХ.

В робучій силі Злучених Держав маємо тепер коло 18,000,000 жінок. В тому не є зараховані ті жінки, що є у військовій службі.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ЧИКАГО, ІЛЛ. — **Річні збори** Тов. ім. Дмитра Вітовського, від. 301; відбудуться в неділю, 3. січня 1943, в год. 1. пополудні, в парохіяльній галі, 1944 В. Ірі вул. Просимо всіх членів явитись на збори, бо контр. комісія здасть фінансовий звіт за цілий рік і буде вибір нового уряду на 1943 рік та інші дуже важні справи. Тож кожний член повинен хоч раз на рік прийти на річні збори. Довгуючі і суспендовані члени хай прийдуть на збори і вирівнають свій довг. —За уряд: А. Семчук, предс.; К. Гавдічинський, кас.; М. Чорний, секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й. — **Річні збори** Бр. св. Андрея Первозванного, від. 66. відбудуться в суботу, 2. січня 1943 р., в гали під ч. 406 Е. 67. ул., в годині 8. ввечір. Просимо всіх членів прийти на ці збори якнайчисленніше. Буде вибір нового уряду на рік 1943 та інші дуже важні справи до полагоджения. — За уряд: К. Вересkля, предс.; Я. Цомпель, кас.; Л. Фединяк, фін. секр.; П. Зятик, рек. секр.

МЕЙФІЛД, ПА. — Бр. св. Василія, від. 185, повідомляє всіх своїх членів і членниць, що **річні збори** відбудуться 3. січня 1943. Просимо всіх членів прийти, бо буде справоздання уряду за цілий рік і вибір нового уряду на рік 1943. — Василь Наконечний, предс.; Микита Кицера, кас.; Михайло Романишин, секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й. — **Річні збори** Тов. Запорозька Січ, від. 117, відбудуться в суботу, 2. січня 1943 р., в годині 8. ввечір, в парохіяльній гали, 217-19 Іст 6. вул. Коли буде замкнено 6-та вул., то просимо прийти на 7-му вул. Просимо всіх своїх місцевих і позамісцевих членів і членниць прийти на річні збори, бо буде звіт уряду і контр. комісії за 1942 рік і вибір нового уряду на 1943 рік. Просимо, щоби кожний член і членниця старалися привести з собою на збори нового кандидата до У. Н. Союзу і Товариства. Член, що не явиться на річні збори, заплатить кару 50 ц., а урядник 1 дол. — Й. Деревянка, предс.; Й. Свачій, рек. секр.; С. Лотоцький, кас.; Гр. Стефанишин, фін. секр.

ТАРЗАН, ч. 691. Стріл ворога.

Пяний моряк сильно схопив за кінець шнурка, що звисав з руки Тарзана. Тим він дещо спинив Тарзана і дав змогу іншим повстати.

Тарзан сильним сіпненням мотузка змусив моряка стрімголов полетіти в пень дерева. Але в тій саме хвилині вже інший моряк був біля нього.

З другим він теж легко справився. Ударивши його своїм могутнім кулаком, Тарзан післав його непритомного на землю на спочинок.

Та тепер назріла інша небезпека. Скреґ з револьвером в руці зірвався на ноги і з проклоном на Тарзана вимірив проти нього дуло.